

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ
KOMMUNIKATIONSMINISTERIET

VR:n yksityisraiteiden muutos

Risto Saari, LVM

Suomen rataverkko

- Väylävirasto on valtion rataverkon haltija ja hallinnoi n. 5900 km valtion rataverkkoa.
- Valtion rataverkon lisäksi Suomessa on ns. yksityisraiteita noin 1000 km, joita hallinnoivat ns. yksityisraiteen haltijat.
- Yksityisraiteen haltijoita ovat mm. teollisuuslaitokset, VR-Yhtymä Oy, satamat ja kunnat.
- EU-lainsäädäntö ei jaa rataverkon haltijoita oikeudellisesti eri asemaan omistajuuden mukaan, vaan kaikkia rataverkon haltijoita kohdeltava lähtökohtaisesti yhdenmukaisesti omistajuudesta riippumatta.
- EU-lainsäädäntö mahdollistaa sen, että velvoitteita voidaan ”porrastaa” rataverkon haltijan toiminnan laajuuden ja luonteen tai rataverkon strategisen merkityksen perusteella ja tästä syystä Suomi on raideliikennelaissa (1302/2018) sekä sen nojalla annetuissa asetuksissa ja määräyksissä pyrkinyt mahdollisimman laajasti ”keventämään” yksityisraiteen haltijoiden velvoitteita.

EU-säädöskehys

- EP:n ja neuvoston direktiivi (2012/34/EU) yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta voimaan 15.12.2012 ja direktiivi oli pantava kansallisesti täytäntöön 15.6.2015 mennessä.
- Direktiivin 2(4) artiklan nojalla jäsenvaltioiden ilmoitettava komissiolle ne paikalliset rataverkot, jotka jäsenvaltio haluaa jättää direktiivin kapasiteetin jakamista ja rataverkon hinnoittelua koskevan sääntelykehysten ulkopuolelle.
 - Suomi ilmoitti kaikki yksityisraiteensa kesällä 2013 ja esitti niiden jättämistä sääntelyn ulkopuolelle.
- Komission päätös annettiin helmikuussa 2015 [C(2015) 857], jonka nojalla komissio katsoi, että VR:n yksityisraiteet on otettava täysimääräisesti sääntelyn piiriin.
- LVM lähetti 1.3.2019 komissiolle kirjeen, jossa ministeriö ilmoitti, että satamaraiteet olisivat Suomessa jatkossa palvelupaikkoja koskevan sääntelyn piirissä.
 - Samalla ministeriö pyysi komissiota muuttamaan em. päätöstä niin, että myös VR:n hallinnoimia raiteita voitaisiin kohdella palvelupaikkoina, koska raiteet johtavat pääsääntöisesti palvelupaikkoihin.
- Komissio ilmoitti suhtautuvansa asiaan myönteisesti, mutta päätös viipyi komission muiden kiireiden johdosta.
- Yllättäen komissio ilmoitti muuttaneensa kantaansa marraskuussa 2023 ja antoi 8.12.2023 päätöksen, jossa ilmoitti, että ei aio muuttaa v. 2015 annettua päätöstä, vaan VR:n yksityisraiteet olisivat jatkossakin strategisesti merkittäviä paikallisia rataverkkoja.
- EP:n ja neuvoston direktiivin (2016/2370/EU) nojalla rautatieyrityksen hallinnoimat rataverkot on eriytettävä riittävällä tavalla rautatieyrityksestä.

Sääntelyelimen päätös

- Sääntelyelin lähetti VR:lle selvityspyynnön asiaan liittyen 21.12.2023.
 - VR antoi vastauksensa asiassa sääntelyelimelle 18.1.2024.
 - Ennen vastauksen antamista asiaa käsiteltiin myös LVM:n, Väyläviraston, sääntelyelimen ja VR:n kesken 17.1.2024.
- Sääntelyelin antoi päätöksensä 29.1.2024:
 - Edellyttää, että VR:n yksityisraiteet pitää eriyttää emoyhtiöstä erilleen joko erilliseen tytäryhtiöön tai osaksi muun itsenäisen rataverkon haltijan rataverkkoa (so. Väyläviraston hallinnoimaa valtion rataverkkoa).
 - Noin 60 km lyhyitä yksityisraiteita ympäri Suomen rataverkkoa ei voisi toimia taloudellisesti itsenäisenä ja elinkelpoisena yhtiönä ilman emoyhtiön rahoitusta.
 - Lisäksi sääntelyelin on asettanut päätöksessä seuraavat aikarajat:
 - Huhtikuussa 2024 oltava poliittinen periaatepäätös (TALPO-käsittely);
 - 1.6.2024 siirtosopimus VR:n ja Väyläviraston välillä; ja
 - Joulukuussa 2024 alkavalla uudella aikataulukaudella siirron pitäisi astua voimaan.

TALPO-käsittely

- LVM:n tarkoitus viedä asian TALPO:n käsittelyyn huhtikuussa, jotta saataisiin sääntelyelimen edellyttämä poliittinen periaatepäätös VR:n yksityisraiteiden järjestämisestä.
- VR:n yksityisraiteet ”kolmeen koriin”:
 - Suoraan siirrettävät yksityisraiteet osaksi valtion rataverkkoa;
 - Kokonaan rautatiejärjestelmän ulkopuolelle siirrettävät rataosuudet;
 - Sellaiset palvelupaikkoihin kytkeytyvät VR:n yksityisraiteet, jotka voitaisiin myöhemmin siirtää erilliseen ”erityistehtävä- tai palvelupaikkayhtiöön”, joka vastaisi siitä, että kaikilla rautatieyrityksillä olisi yhtäläinen pääsy esim. kunnossapito- ja huoltoyksiköihin, terminaaleihin ja muihin palvelupaikkoihin.
- Väylävirasto ja VR ovat käyneet tarkasti läpi VR:n yksityisraiteiden kuntoa, tilannetta ja raiteisiin sisältyviä taloudellisia velvoitteita, jotta tiedetään, mitä kustannusvaikutuksia Väylävirastolle omaisuuden siirrosta aiheutuu.

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ
KOMMUNIKATIONSMINISTERIET

Kiitos

Risto Saari, LVM